

KAAVOITUKSEN YMPÄRISTÖPROBLEMATIIKKAA

Ympäristönsuojelupäivät 2008

Aarno Kononen,
DI, YKS 422, yleiskaavapäällikkö, Nurmijärven kunta

TEEMOJA:

- Kunnan maankäytön suunnittelun missio
- Ympäristöhaasteet kaavojen sisältövaatimuksissa
- Kaavaprosessi, vuorovaikutus ja yhteistyö
- Selvitykset ja ympäristökysymykset
- Kaavoittajan odotuksia oman kunnan ympäristötoimelta

KUNNAN KAAVOITUKSEN MISSIO

YDINTEHTÄVIÄ:

- Tuottaa ja ylläpitää hyvä asuin- ja elinympäristö
- Luoda edellytykset asuntotuotannolle ja työpaikkojen sijoittumiselle kuntaan
- Kunnan toiminta ja talous:
”TONTTITUOTANTO”

KUNNAN KAAVOITUKSEN MISSIO

TÄRKEIMPIÄ TEHTÄVIÄ:

- yleiskaavoitus
- asemakaavoitus
- kaavoihin ja rakentamiseen liittyvä ohjaus
- haja-asutusalueen rakentamisen ohjaus/lupahallinto
- seutuyhteistyö:
 - maakuntakaavat
 - liikennejärjestelmäsuunnittelu

Ympäristöhaasteet kaavoituksessa, esimerkkinä yleiskaavan sisältövaatimukset (1)

Yleiskaavan sisältövaatimukset MRL 39 §

- Yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaava otettava huomioon
- Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon:
 - 1) yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys;
 - 2) olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö;
 - 3) asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus;

Ympäristöhaasteet kaavoituksessa, esimerkkinä yleiskaavan sisältövaatimukset (2)

- 4) mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla;
- 5) mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön;
- 6) kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset;
- 7) ympäristöhaittojen vähentäminen;

Ympäristöhaasteet kaavoituksessa, esimerkkinä yleiskaavan sisältövaatimukset (3)

- 8) rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä
 - 9) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.
-
- Edellä 2 momentissa tarkoitetut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin laadittavan yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuus sitä edellyttävät.
 - Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

KAAVOITTAJAN YMPÄRISTÖHAASTEITA

TEEMOJA / TAVOITTEITA :

- Yhdyskuntarakenteen eheys
- Ilmastonmuutoksen estäminen
- Hyvä ympäristö asukkaan kannalta
- Ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- Selvitykset ja vaikutusarviot
- Ristiriitaisten intressien yhteensovittaminen

⇒ KOKONAISUUDEN HALLINTA

⇒ Hyvä suunnitelma toteuttaa usein monta tavoitetta yhtäaikaan

KAAVAPROSESSI, VUOROVAIKUTUS JA YHTEISTYÖ

Suunnittelun paradigmojen kehitys:

- Fyysinen suunnittelu
 - esteettisyys
- Rationalistinen suunnittelu
 - asiantuntijuus
- **Kommunikatiivinen suunnittelu**
 - **vuorovaikutteisuus**

Kaavaprosessi:

- MRL:n määräykset
 - Toiminta suhteessa osallisiin (asukkaat, yhdistykset, viranomaiset)
- Kunnan käytännöt, suunnittelukulttuuri
 - Toimialojen välinen yhteistyö suunnittelun aikana

Opas tamperelaiselle ASEMAKAAVAN LAATIMISMENETTELY

YLEISTÄ

Asemakaavalla suunnitellaan alueiden käytön yksityiskohtaista järjestämistä, rakentamista ja kehittämistä. Asemakaava osoittaa alueet eri käyttötarkoituksia varten ja ohjaa rakentamista sekä muuta maankäyttöä. Asemakaavaa laadittaessa otetaan huomioon kestävä kehityksen vaatimukset ja mm. kaupunki- ja maaseutukäytön, hyvän rakentamistapa- ja olemassa oleva rakennuskanta.

Yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa.

Tampereen kaupunki laatii kerran vuodessa kaavoituskauden, joka jaetaan jokaiseen kotiin. Siinä selostetaan lyhyesti viireillä olevat ja tulevat kaava-asiat ja niiden käsittelyvaiheet.

Kaavan laatimisen etenemistä voi seurata Internetissä Tampereen kaupungin sivuilla www.tampere.fi.

1. ALOITUS

Vihreän kuplan kirkolla osalliset¹⁾ ja muut kunnan jäsenet²⁾ voivat seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

1) Osalliset

- eläinten maanomistajat tai heikillä, joilla osuudella, työntekijöiden tai suuren alueen kaava osasto huolehtivasti vaikuttaa
- viikkokokoukseen tai yhteyksiin, joihin kutsutaan suunnittelusta kiinnostuneita
- kunnan jäsen
- kunnan asukas
- yhteisö, liitto tai seura, joihin kutsutaan osuudella
- se, jolla on oikeus tai mahdollisuus vaikuttaa osuudella kunnassa

2) Kunnan jäsen

- kunnan asukas
- yhteisö, liitto tai seura, joihin kutsutaan osuudella
- se, jolla on oikeus tai mahdollisuus vaikuttaa osuudella kunnassa

2) Kaupungin hallituksen suunnittelijasta hyvää osuudella on osuudella, josta on osuudella kaupungin hallituksen kunnalta merkittävät kunnat.

3) Kaava varten laaditaan osallistumis- ja arviointisuunnitelma³⁾ ja se on nähtävillä Paikallisen Frenkelissä ja kaavoituksen Internet-sivuilla.

4) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

5) Tampereen kunnalliset ja valtakunnalliset julkiset ja kaupalliset, Tampereen kunnassa ja valtakunnassa.

6) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

7) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

8) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

9) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

10) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

11) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

12) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

13) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

14) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

15) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

16) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

17) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

18) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

19) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

20) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

21) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

22) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

23) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

24) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

25) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

26) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

27) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

28) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

29) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

30) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

31) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

32) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

33) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

34) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

35) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

36) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

37) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

38) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

39) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

40) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

41) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

42) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

43) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

44) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

45) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

46) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

47) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

48) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

49) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

50) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

51) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

52) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

53) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

54) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

55) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

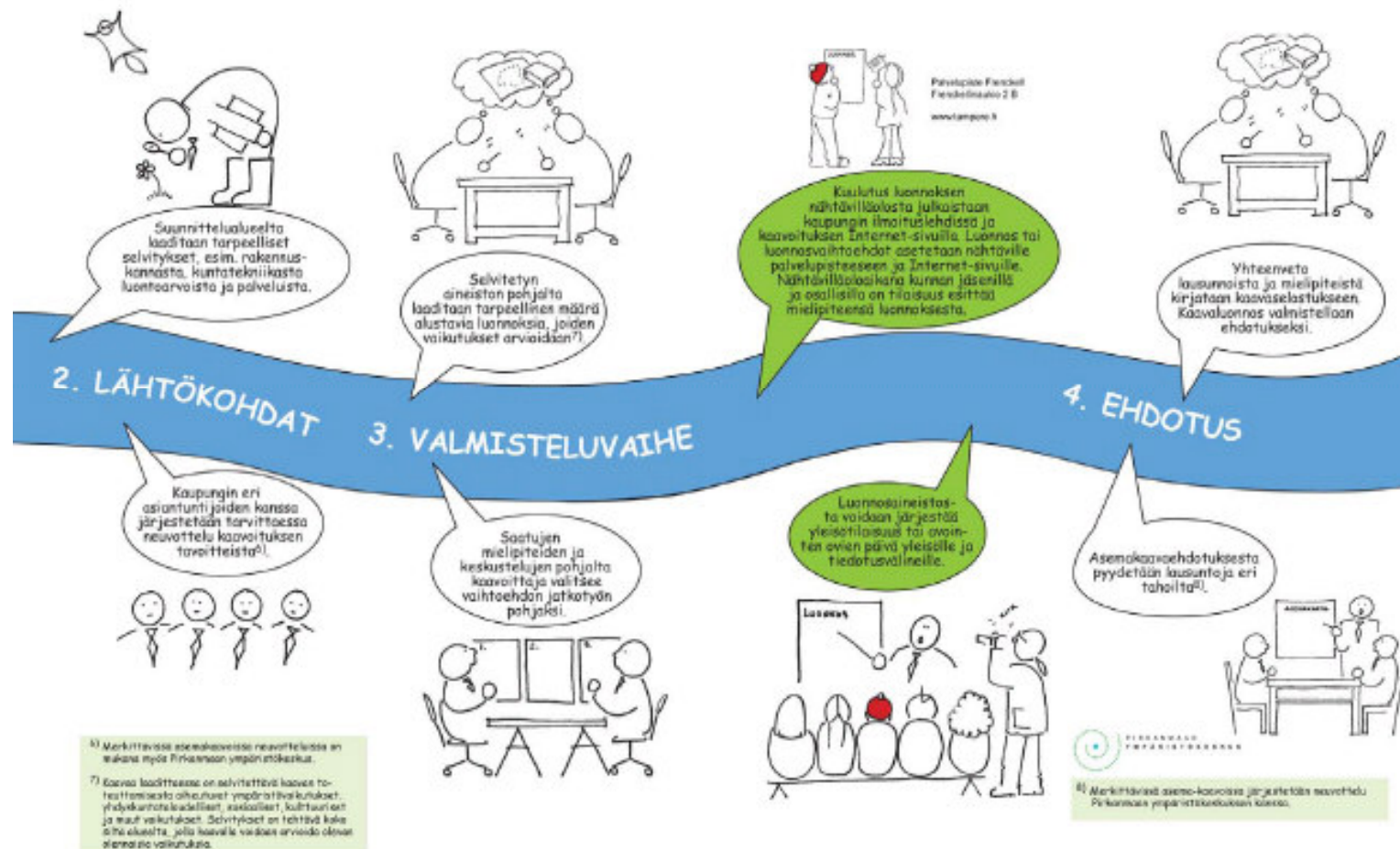
56) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

- suunnitelma osallistumisesta ja kaavan vaikutusten arvioinnista

57) Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

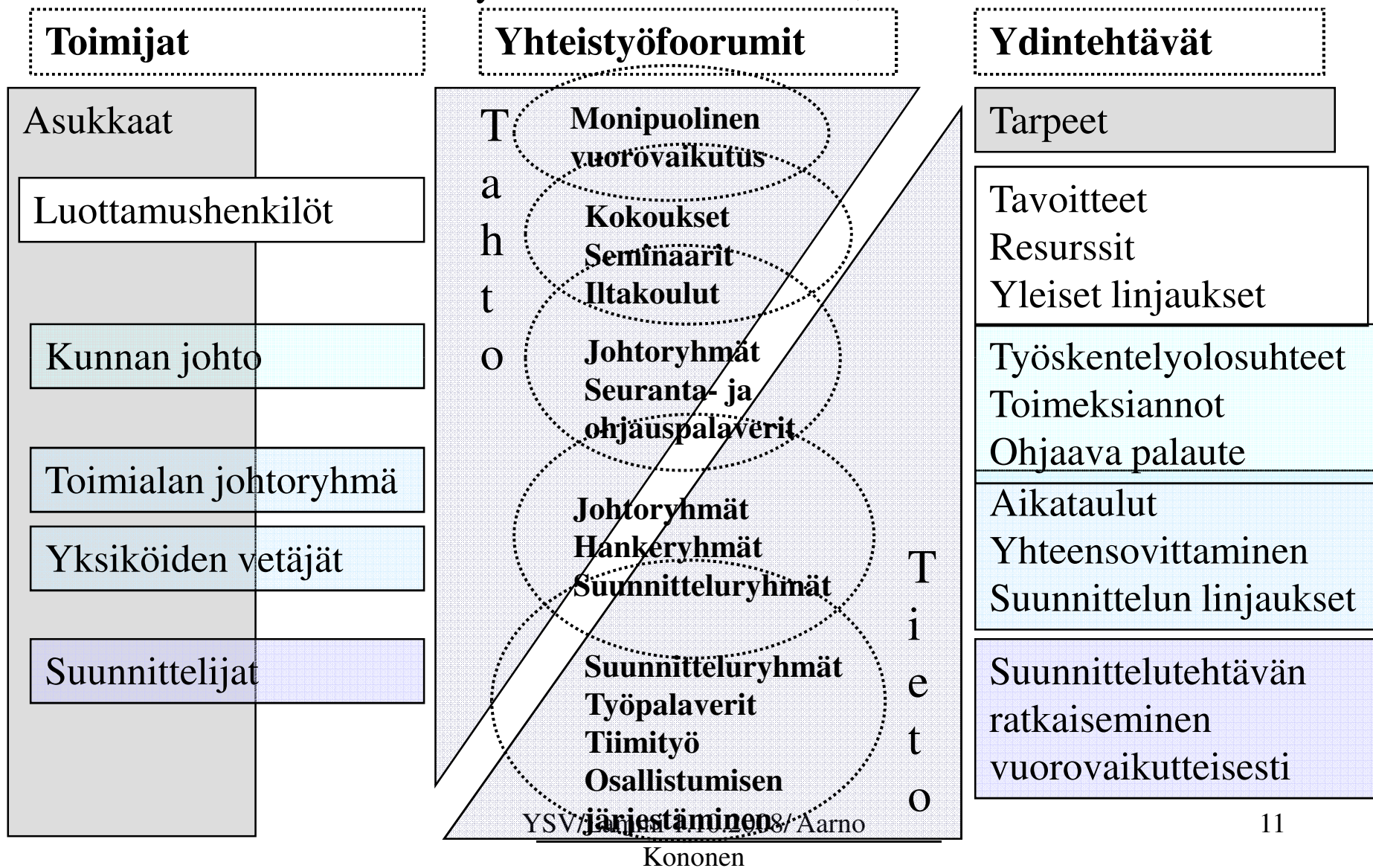
- suunn

Esimerkki kaavaproessin kuvaamisesta: Tampereen asemakaavaopas

KUNNAN SUUNNITTELUN TOIMIJAT JA TEHTÄVÄT

”Oikeat henkilöt työstävät oikeaan aikaan, oikeita asioita”

Kaavoituksen ympäristöproblematiikkaa: selvitykset ja vaikutusarviointi

Lainsäädännöllinen perusta: MRL 9 §:

”Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin”

- joustava normi
- Asetuksessa tarkemmin ohjeistettu:

MRA 1 §:

- ”Maankäyttö- ja rakennuslain (132 /1999) 9 §:ssä tarkoitettuja kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon
- kaavan tehtävä ja tarkoitus,
- aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä
- muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat.

Selvitysten tarve kaavoja laadittaessa:

Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset mm.:

- ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön;
- maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon;
- kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin;
- alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen;
- kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön. ”

Selvitykset kaavoja laadittaessa : Taustalla

- Kaavan laatijan keskeinen haaste:
Kaavoitusprosessin kokonaisuuden hallinta
- Selvitysten oikea painoarvo osana
suunnitteluprosessissa: ei voida jatkuvasti tehdä
selvityksiä, vaan on myös tehtävä ”raaka
suunnittelutyö” , valintoja ja tehtävä päätöksiä
- Arvovalinnat tehdään viime vaiheessa
demokraattisessa päätöksentekoprosessissa
voimassa olevia lakeja noudattaen

Kuka selvityksiä tarvitsee ?

- Suunnittelija
- Vaikutusarvioinnin tekijä (voi olla sama)
- Kunnan luottamushenkilöt, päätöksentekijät
 - pohjatiedoiksi valinnoilleen
- Aukkaat, osalliset
 - kannanotot, suunnittelun vuorovaikutteisuus, valitusvaihe
- Oikeusistuimet
 - kaavan lainmukaisuuden arviointi valitusvaiheessa
 - kaavan hyväksymispäätös voi helposti kumoutua, jos ei kaava-asiakirjoissa oleviin selvityksiin perustuen voida todentaa, että kaavan sisältövaatimukset täyttyvät.

Selvitystarpeet kaavoja laadittaessa: erityistä huomiota vaativia tilanteita, joita koskee usein myös erityislainsäädäntö

- Natura ja uhanalaiset lajit
- Pohjavesi
- Pintavesi, tulvat, hulevedet
- Melu
 - Maantieliikenne
 - Raideliikenne
 - Lentoliikenne
- Tärinä
 - Maantie- ja raideliikenne
 - Louhinnat
- Hajuhaitat
- Pilaantuneet maat

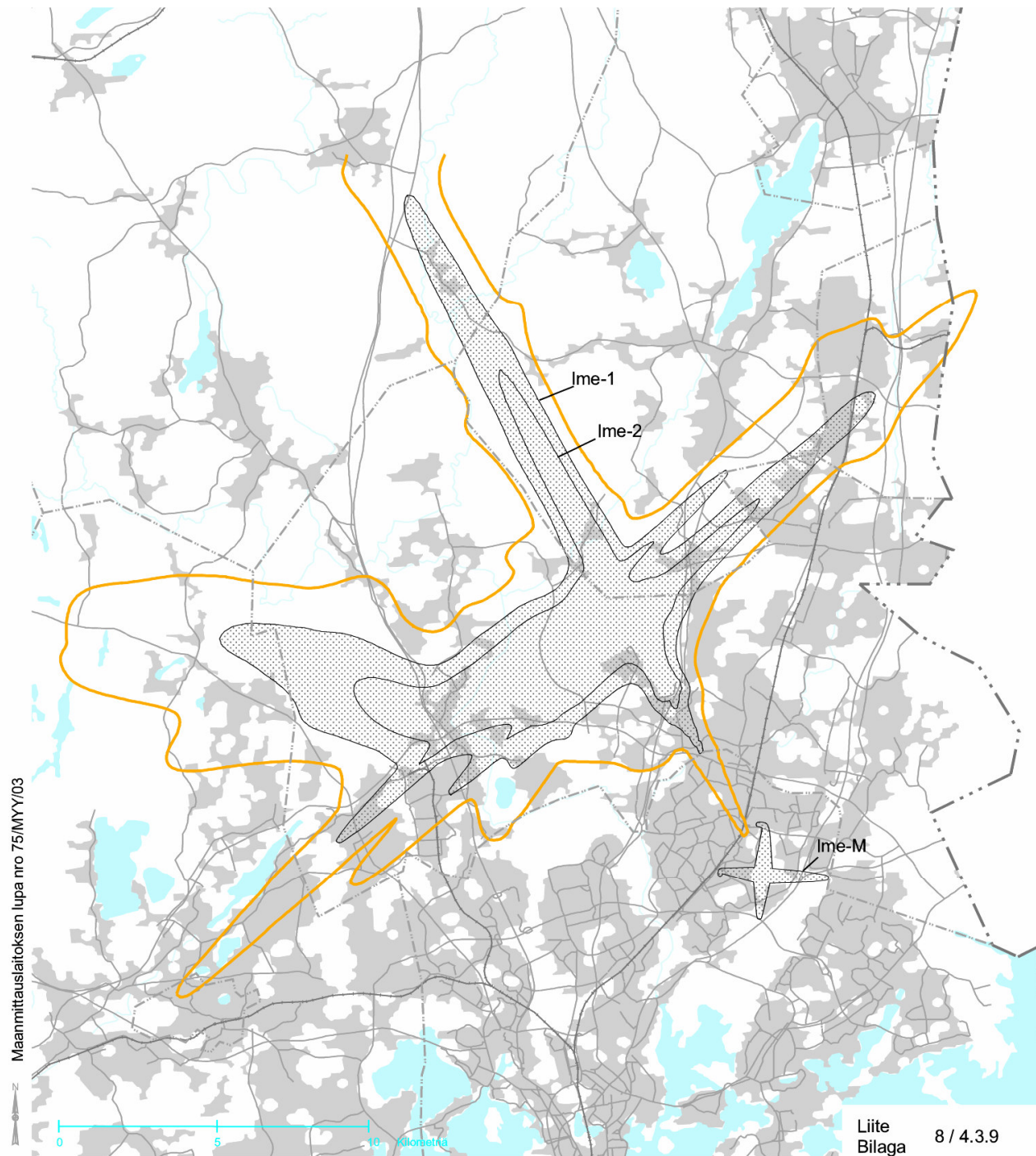
UUDENMAAN MAAKUNTAKAAVA LANDSKAPSPLAN FÖR NYLAND

Ehdotus
Förslag 22.9.2003

Helsinki-Vantaan ja Malmin lentoasemien
lentomelualueet

Flygbullerområden vid Helsingfors-Vanda
och Malm flygstationer

- Lentomelualue ($L_{DEN} 50 < 55$ dBA)
Flygbullerområde ($L_{DEN} 50 < 55$ dBA)
- Ime-1 Lentomelualue ($L_{DEN} 55-60$ dBA)
Flygbullerområde ($L_{DEN} 55-60$ dBA)
- Ime-2 Lentomelualue (L_{DEN} yli 60 dBA)
Flygbullerområde (L_{DEN} över 60 dBA)
- Ime-M Lentomelualue M (L_{eq} yli 55 dBA tai L_{max} yli 70 dBA)
Flygbullerområde M (L_{eq} över 55 dBA eller L_{max} över 70 dBA)

Selvitykset kaavoituksessa: esimerkkejä

Asko Talja

**Suositus liikennetärinän
mittaamisesta ja luokituksesta**

Selvitysten tarpeellisuus: Selvitysten teettäminen

- KUNTA päättää mitä tekee tai teettää:
 - Perusselvitykset ja seuranta
 - Kaava- ja hankekohtaiset selvitykset
- Selvitystarpeiden ennakointi
 - vuodanaikojen vaihtelu rajoittaa ympäristöselvityksien tekemistä
 - hankintalainsäädäntö hidastaa selvitysten käynnistämistä
 - talousarvio
- Konsultin ohjaaminen, kaavoituksen ja ympäristötoimen yhteistyö
- Selvitysten oikea-aikaisuus suhteessa suunnittelun aikatauluihin: vanhenemisriski

Selvitysten tarpeellisuus: Selvitysten teettäminen

- Selvitykset - vaikutusarviot - suunnittelu
- Selvitysten tarkkuus suunnittelun tarkkuuden/kaavatason vaatimusten mukaan
- Tulostettavan materiaalin merkitys jatkotyön kannalta:
 - tulosten analysointi, arvottaminen ja johtopäätökset

=>Kokonaisuuden hallinta: selvitysten, suunnittelun ja vaikutusten arvioinnin liittäminen yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa ne vaikuttavat toisiinsa

Selvitykset: Vaikutukset kaavaan

- suunnittelun sisältö
 - lähtökohdat, tavoitteet, reunaehdot, rajoitukset
- kaavaprosessi, vuorovaikutus
 - vaikuttaa aikatauluihin,
 - selvitysten vaikutus vuorovaikutusprosessiin
 - vuorovaikutuspalautteen vaikutus selvityksiin
- vaihtoehdot
 - vaihtoehtojen muodostaminen, sisältö, vaikutusten arviointi, valintaperusteet, vertailukriteerit
- kaavakartta ja määräykset
 - suunnitelman pukeminen juridisen kaavan mukaiseen ulkoasuun
- kaavaselostus
 - tiedot, määrittelyt, suunnitteluratkaisujen perustelut, vaikutusten arviointi, liitekartat

Selvitykset - vaikutusten arviointi - suunnittelu - kolmiyhteys

- Selvitykset ja vaikutusten arviointi lisäävät työn määrää - kokonaistyöpanos olennainen: paljonko aikaa, rahaa ja henkilöresursseja on ja mihin ne kohdistetaan
- Selvitystiedon arvottaminen – haaste mm.konsulttitoissa
- Suunnittelun merkitys: ei voi arvioida, ellei ole suunnitelmaa mitä arvioidaan
- Selvitysten merkitys: ei voi suhteuttaa, ellei ole tietoa
- Perusselvitykset: lähtötiedot aina hankittava
- Erityisselvitykset : laajuus, tapauskohtaisuus

Selvitykset - vaikutusten arviointi - suunnittelu - kolmiyhteys

- Suunnittelijan tehtävät:
 - Hallita suunnitteluprosessi vuorovaikutustehtävineen
 - Koota lähtötiedot, toivomukset ja odotukset
 - Hankkia tarvittavat selvitykset
 - Laatia suunnitelma sovittaen keskenään ristiriitaisetkin tavoitteet
 - Arvioida toteutuksen vaikutukset
 - Esitellä suunnitelmaa osallisille ja päätöksentekijöille

KAAVOITTAJAN ODOTUKSIA OMAN KUNNAN YMPÄRISTÖTOIMELTA

- Ympäristöalan asiantuntijuus
 - Ammattiosaaminen
 - Paikallistuntemus
- Yhteistyö kaavoja laadittaessa
 - Tuki selvitystarpeita arvioitaessa
 - Konsulttitoiden hankinta ja ohjaus
 - Vaikutusten arviointi
- Perustellut kannanotot
- Ristiriitatilanteiden selvittäminen
 - Jokainen toimii työroolissaan
- Asiallinen palaute puolin ja toisin, avoin tiedonkulku ja selkeät toimintatavat auttavat luottamuksen rakentamisessa

Lopuksi: Kaavaprocessin kertaus

- vaihtoehtoinen tarkastelutapa

Kaavaproessin kulku

- dramaturginen lähestymistapa (1)

Kaavaproessi (MRL)

- Vireilletulo
- Luonnos
- Ehdotus
- Hyväksyminen
- (Valitusvaihe)
- Lainvoimaisuus

Draama:

(Gustav Freytag)

- Ekspositio eli esittelyjakso
- Konflikti eli ristiriidan ilmaantuminen
- Komplikaatio eli kehittely
- Kriisi tai kliimaksi
- Loppuratkaisu

Kaavaprocessin kulku

- dramaturginen lähestymistapa (2)

Draaman Lajityypit :

(Aristoteles: Runousoppi, Martin Esslin: Draaman perusteet)

- Tragedia: näytelmä, joka päättyy onnettomasti
- Komediala: näytelmä, joka päättyy onnellisesti
- Tragikomediala: vakavan, jopa traagisen konfliktin sisältävä draama, joka kuitenkin päättyy onnellisesti, ts. jonkinlaiseen sovintoon vastavoimien kesken

=> Kaavoitus <=> Tragikomediala

KIITOS !